

L1814

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Kulturmiljöenheten
Staffan Sedenmalm
031-60 52 62

Delg.kv. på beslutet
02-01-11 / my

Riksantikvarieämbetet
Ink. 2001-12-28
A.d. 311-2766-2000

H006 (På stads bebyggelse)
A338 (Flerbostadshus) obs! 2 st

**Byggnadsminnesförklaring av fastigheten Masthugget 8:12,
(Linnégatan 1 / Andra Långgatan 2 och Linnégatan 3 / Tredje
Långgatan 5) i Göteborg**

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § av lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), fastigheten Masthugget 8:12 för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaderna, på bifogad plan betecknade 1-4, får inte rivras.
2. Byggnaderna 1-4 får inte byggas om, byggas till eller på annat sätt förändras exteriört.
3. I byggnad 1 och 3 får inte trapphusens konstruktion, inredning och ytskikt förändras. I byggnad 3 får inte ingrepp göras i stomme.
4. I byggnad 1 och 3 får inte ingrepp göras i vindens planlösning eller fasta inredning och dess ytskikt. I byggnad 3 får inte heller ingrepp göras i lägenheternas planlösning eller fasta inredning och dess ytskikt.
5. Byggnaderna 1-4 skall underhållas så att de inte förfaller. Underhåll skall utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
6. Gårdarna, markerade A och B på till beslutet hörande plan, får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Tillhör till gården som murar och markbeläggning får inte tas bort eller ändras.

Kommentar till skyddsbestämmelserna:

Till stomme räknas alla murade väggar, rumsavskiljande träväggar, bjälklag och takstol samt skorstensmurar.

Till fast inredning räknas snickerier som skåp, paneler, listverk, dörrar och fönster inkl. beslag, stuck, eldstäder m.m.

2002-01-15
Kopia till BM-124
3 Ur. Arj/my

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § av lagen om kulturminnen m. m. (SFS 1988:950), lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Råd om material och metoder vid byggnadsminnets underhåll lämnas kostnadsfritt av Länsstyrelsen.

Redogörelse för ärendet

Fastighetens södra del (Linnégatan 3-Tredje Långgatan 5) genomgick 1989-92 en ombyggnad med omfattande statliga tilläggsån för bevarande och viss återställning av kulturhistoriska värden. P.g.a. ekonomiska svårigheter utfördes en del PBL- och BÄR-reglerade arbeten först 1994. Vissa kvarstående antikvariska arbeten projekterades och utfördes efter ytterligare en tid, 1997-2000. Ett fullbordande av den ursprungligen planerade antikvariska återställningen exteriört till alla delar har emellertid inte gått att genomföra med de medel som hittills stått till förfogande.

I besluten om beviljande av tilläggsån 1991 och 1992 angavs som villkor att de skyddsföreskrifter som samtidigt utfärdades angående exteriör och interiör skulle följas. Vid Länsstyrelsens besiktning av samtliga utrymmen i denna byggnad våren 2000 konstaterades att interiörernas kulturhistoriskt värdefulla inredning med enstaka undantag bibehållits väl.

I samband med att Boverket år 2000 skulle avsluta låneärendet väckte Länsstyrelsen den 23 maj samma år fråga om byggnadsminnesförklaring av fastighetens södra del, vilken erhållit nyssnämnda tilläggsån. Förslaget tillstyrktes redan den 6 juni i princip av Er såsom fastighetens ägare, den 19 september av byggnadsnämnden och underhand av Riksantikvarieämbetet. Ämbetets synpunkter har varit av redaktionell art. Göteborgs Stadsmuseum framhöll i sitt yttrande den 29 januari 2001 att en byggnadsminnesförklaring borde kunna komma ifråga för även norra delen av fastigheten (Linnégatan 1-Andra Långgatan 2). Sedan Länsstyrelsen tillställt Er nytt förslag till skyddsbestämmelser för fastighetens samtliga fyra byggnader och samråd med Er ägt rum har Ni i brev den 10 december 2001 godtagit detta förslag.

Historik

Byggnaderna på fastigheten – gårdsmiljöerna med ekonomibygnaderna där inräknade – har tillkommit under ett halvt sekel från 1882. Detta år inledde "Palmborgska huset" (Linnégatan 1) med sina tre våningar och fasader i traditionellt gult tegel byggnationen vid den blivande boulevarden mellan Järntorget och Slottsskogsparken. Grannhuset (Linnégatan 3) från 1886 i fyra våningar med tidsenligt prålig nyrenässansornering utgjorde i sin tur byggmästare Nils Viléns första större projekt. Detta följdes på 1890-talet av hans uppmärksammade storbyggen med rationellt uppförda tegelfasader i

sammanhängande rad utefter gatans västra sida (bl.a. "kungahuset" nr 9 där Oscar II hade en egen våning som användes vid besöken i Göteborg).

Av utmärkande drag med anknytning till kontinental samtida byggnadsteknik och -estetik förtjänar något att särskilt nämnas. Palmborgska huset, som ritades och uppfördes av ett par av Göteborgs främsta tyskbördiga fackmän, har fasader med den klassicistiska terrakottaarkitektur vilken kännetecknar den berömda "berlinskolan" i Schinkels efterföljd. I vår tid alltmer sällsynta tidstypiska interiörer är generellt de olika trapphusen och de orörda vindsmiljöerna. Märkligast och mest egenartat är dock Viléns hus med en mängd snickeriinredningar från äldre hus, en rad boningsrum mot gatan på vinden (mansardvåning) och en trappkonstruktion i trä över portgången (i strid mot byggnadslagstiftningen och sannolikt därför med putsade trappundersidor).

Gårdsbyggnaderna, båda uppförda i en våning med tegelfasader (på gården B med hög vind i s.k. mansard), har tillkommit under 1900-talets början för olika verksamheter och har innehållit verkstadslokaler och magasin. Dessa gårdshus visar att bostadsmiljön i Masthuggets stenstad tidigt har haft ett betydande inslag av sådant kommersiellt liv som länge var bannlyst från bostadskvarteren i förnämre stadsdelar som Vasastaden och Lorensberg. En närmare historisk redogörelse finns i Länsstyrelsens "PM 2" (bifogas).

Motivering

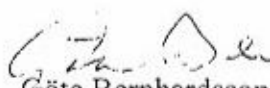
Fastighetens byggnader och gårdsmiljöer är mycket goda och ovanligt välbevarade exempel på den byggnadstradition med tydliga kontinentala förtecken som kännetecknade Göteborgs stenstadskvarter under stadens expansion i slutet av 1800-talet. Såväl exteriört som interiört finns karakteristiska drag som nu är unika. Stora statliga insatser har gjorts för bevarande och återställande av kulturhistoriska värden vid 1990-talets ombyggnad och renovering av Linnégatan 3.

Länsstyrelsen anser att en byggnadsminnesförklaring är väl motiverad.

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsrätten i Göteborg. Se bilaga (formulär 01).

I detta ärende har landshövding Göte Bernhardsson beslutat och Staffan Sedenmalm varit föredragande. I beslutet har även länsassessor Eva-Britt Eklöf och länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren deltagit.

Göte Bernhardsson

Staffan Sedenmalm

Bilagor

"PM 2", kulturmiljöbeskrivning

Karta

Hur man överklagar

Kopia

Riksantikvarieämbetet, delgivningskvitto + bilagor

Göteborgs Stadsmuseum + bilagor

Göteborgs Kommun + bilagor

Lantmäteriet + bilagor (efter laga kraft)

Press/Media

Laga kraftsbevis till:

Riksantikvarieämbetet

Lantmäteriet + ev. kartbilaga

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND
Miljöavdelningen
Kulturmiljöenheten
Staffan Sedenmalm
Handläggare

Byggnadsnämnden
Stadsbyggnadskontoret
Göteborgs Stadsmuseum

FASTIGHETEN MASTHUGGET 8:12 (Linnég. 3 -Tredje Långg. 5)

Kulturmiljöbeskrivning

Stadsdelen Masthugget

ligger på den f.d. Stigbergsängen, en sank strandäng. Här uppstod en förstad vid det befästa Göteborg, indelad i privata hamnegendomar. "Smala Vägen" skilde älvstrandens hamnar och varv från ägarnas trädgårdstomter med bostadshus. Husen låg mot "Breda Vägen", som följde Stigbergets fot och utgjorde del av landsvägen mellan Göteborg och hamn- och färjeplatsen Klippan. Masthuggets 1861 beslutade reglering innebar att området söder om strandremsan indelades i "långgator" och "tvärgator". På 1880-talet inlöste staden hamnegendomarna för kajutbyggnadens fortsättning västerut från Järnvägen vid Pustervik (ett led i utvecklandet av en modern storhamn). I kvarteren söder om Första Långgatan skulle endast stenhus uppföras. Utbyggnaden var som störst 1860-1900, då en blandad bebyggelse av sten i 1-5 våningar uppfördes för diverse verksamheter och bostäder. Breda Vägen utgick ur stadsplanen och Andra Långgatan övertog rollen som huvudstråk med ett rikt kommersiellt utbud, en funktion som förstärktes av att hästspårvägen var förlagd hit under sin tillvaro 1879-1902. Än idag är denna gata trots sin ringa bredd områdets livligaste affärs- och restaurangstråk vid sidan av Linnégatan, paradstråket mellan trafikknuten Järntorget och Slottsskogsparken.

"Långgatorna"

Kvarteren mellan Linnégatan i öster och Värmlandsgatan i väster bildar en i stort sett intakt bevarad och levande stenstadsmiljö med stark och genuin göteborgsprägel. Här dominerar gatubilden överallt av de för Göteborg karaktäristiska tegelfasaderna i olika färger. Mot paradstråket Linnégatan ligger de högsta och mest anspråksfulla husen. Innanför dessa, vid de trånga Långgatorna, är hushöjderna mer varierade och byggnadsstilen påvare med övervägande gult s.k. "flensburgtegel". Linnégatan och Järntorget samt kvarteren närmast väster därom ingår i riksintresset Haga-Masthugget.

Kv. Skutan

började byggas i kvarterets mitt mot Andra Långgatan på 1870-talet, då den tilltänkta Linnégatan bar projektnamnet Första Tvärgatan och gamla Breda Vägen alltjämt utmynnade mot Järntorget i det blivande hörnet av Linnégatan och Andra Långgatan. Bebyggandet av tomterna i kvarterets

östra del på 1880-talet innebar att Breda Vägens lopp snett genom kvarteret försvann. Kvarteret fick då sin slutliga form genom att Linnégatan och Tredje Långgatan utlades; i början av 90-talet var kvarteret färdigbyggt i och med att Göteborgs Auktionsverk uppfört sin byggnad på Tredje Långgatan 7.

Fastigheten Masthugget 8:12

utgör en sammanslagning av två fastigheter med beteckningarna nr 8 resp. nr 9 i 8. kv. Skutan (nu 8:12 A resp. 8:12 B).

På nr 8 (12 A) uppförde år 1882 byggmästaren P. J. Rapp efter ritningar av sin arkitekt Victor Adler ett hyreshus i tre våningar. Efter den första ägaren benämndes huset länge "Palmborgska huset". Exteriören håller en enkel, klassicistisk stil med sadeltak. Fasaderna är utförda i "rohbau", d.v.s. helt och hållet av tegel: gul "klinkert" (s.k. flensburgtegel) med dekor av band i rött tegel och majolikafriser. En attika i form av ett klassiskt gavelparti pryder byggnadens mittparti mot Linnégatan.

På nr 9 (12 B) uppförde 1886-88 byggmästaren Nils Jönsson Vilén i kompanjonskap med skeppsmäklaren Johan L. Kjellberg ett högre och rikare dekorerat hyreshus än grannen. Utformningen är tidstypiskt prålig; fasaderna har en detaljrik cementornering utmärkande för nyrenässansens slutfas med runt, kraftigt hörntorn och en bred attika mot Linnégatan. Det brutna takets synliga fall och tornkupolen är dekorerat med rutlagd zinkplåt och bågformiga kupor. Det märkligaste med byggnaden är interiörerna. Dessa visar på direkta kontinentala (tyska) inflytelser och byggherrens begränsade ekonomiska resurser. Portgångens trapphus med kontinental träkonstruktion (olaglig enligt rikets byggnadsstadga), mansardvåningen på vinden med panelklädda gångar, låga boningsrum i tornet och attikan (idag ej bostad) samt många återanvända dörrar, fönster och skåpinredning i de övre planen (från 1800-talets första hälft eller äldre) är unika inredningar.

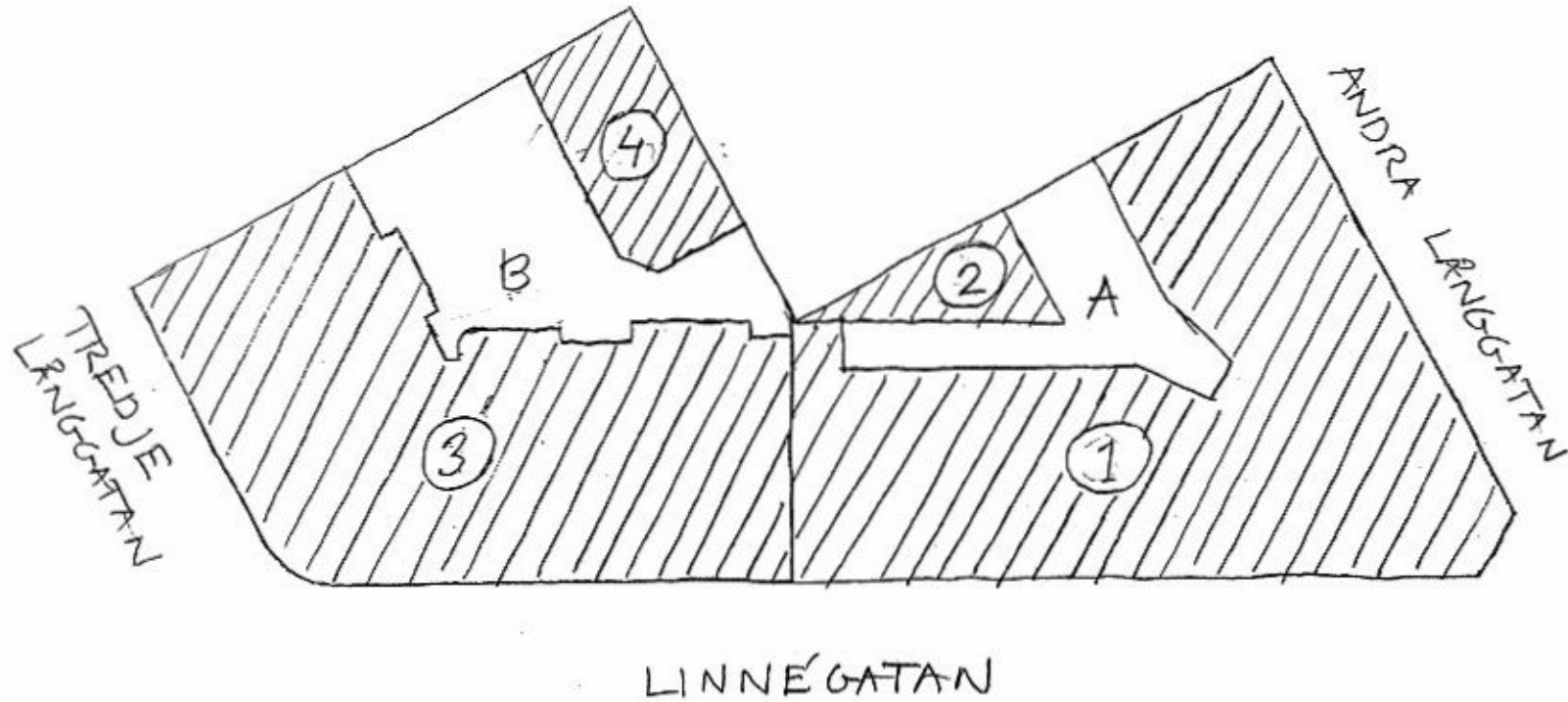
Nils Viléns paradstråk

Viléns första satsning Linnégatan 3 följdes på 1890-talet av de kvartersvis enhetligt gestaltade och ännu högre fastigheterna i grannkvarteren söderut på samma sida av Linnégatan. Även dessa uppfördes av Nils Vilén, som därmed blev ensam om att ha fullbordat en svit av monumentala byggnader vid Göteborgs då nyaste paradgata (kanske var ambitionen att åstadkomma en motsvarighet till Strandvägen i Stockholm). Hjalmar Cornilsen – före 1890 verksam på Adrian Petersons arkitektkontor – ritade åtskilliga hus för Nils Vilén, som tycks ha haft rentav "amerikanska" anspråk på att synas i stadsbilden. Byggnaderna vid Linnégatan och anslutande gator (1891-95) hör utan tvivel dit, likaså Haga Kyrkogata 26-28 (1901-1902), ett av stadens mest spektakulära bostadskomplex. Det är sannolikt att Cornilsen även ritat byggnaden i kv. Skutan – han har tillfogat balkongerna mot gatan vid en ombyggnad 1896 (arkitekten bodde också själv i huset en tid).

D-nr 221-20 616-2000
Beslut 2001-12-20

Bilagor till skrivelse ang. byggnadsinnesförklaring

MASTHUGGET 8:12

2001-05-31

LÄNSSTYRELSEN i V.G.
Stellan Cedermalm